

Є.О. Павловська
Українська академія банківської
справи Національного банку України
Науковий керівник
Школьник Інна Олександрівна,
д.е.н., професор

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

У більшості країн, котрі знаходяться у процесі переходу до ринкової економіки, період трансформації характеризується значними макроекономічними диспропорціями, що призводять до посилення темпів інфляції, до значних бюджетних дефіцитів та до стрімкого зростання державної заборгованості.

Зростання розмірів державного боргу, а також відсутність можливості зупинити цей процес, змушують скрупульозно шукати підходи до вирішення даної проблеми.

Відсутність цілісної теорії державного боргу за умов трансформаційної економіки потребує детального вивчення макро- та мікроекономічних передумов низької ефективності застосування дефіцитного фінансування при макроекономічному балансуванні.

Досліджуючи концептуальні підходи окремих теорій державного боргу слід з'ясувати, яким чином державний борг впливає на економіку в короткостроковій і в довгостроковій перспективі.

Традиційна (або класична) теорія державного боргу базується на принципах та підходах неокласичної школи економічної теорії. Назву «традиційна» вона здобула, завдяки тому, що її підтримує більшість визнаних у світі економістів – теоретиків та фахівців – практиків (Л. Вальрас, А. Пігу, А. Хоутрі, К. Вікселл та інші), відповідальних за розробку та реалізацію боргової політики своїх країн.

Сутність традиційної теорії полягає в тому, що збільшення державного боргу стимулює сукупний попит та економічне зростання в короткостроковому періоді, але в довгостроковому періоді спричинює зниження частки капіталу в національному багатстві та зменшення національного доходу.

Відповідно до традиційної теорії через рівень заробітної плати і цін, які в короткостроковій перспективі є нееластичними, збільшення сукупного попиту позитивно впливає на використання факторів виробництва. В довгостроковій перспективі рівень оплати праці і ціни можуть змінюватись, переорієнтовуючись на зростання пропозиції чинників виробництва при збереженні незмінної величини сукупного попиту.

Згідно традиційної економічної теорії, в середньо- і довгостроковій перспективі збільшення обсягу інвестицій за рахунок залучених ресурсів здатне прискорити темпи соціально-економічного розвитку країни, підвищити рівень життя і добробуту населення. В цьому проявляється позитивна дія державного боргу на економіку[1].

Негативними довгостроковими наслідками боргового фінансування дефіциту є зниження національних заощаджень, внутрішніх і іноземних інвестицій, уповільнення темпів зростання національного виробництва і рівня життя населення.

Існують інші прояви положень традиційної економічної теорії державного боргу:

- 1) державний борг впливає на грошово-кредитну політику;
- 2) державний борг викликає «непоправні втрати» від податків (deadweight loss), пов'язані з необхідністю збільшення оподаткування з метою обслуговування боргу [1];
- 3) державний борг здатний негативно вплинути на чутливість національної економіки до можливих міжнародних фінансових криз[2];
- 4) державний борг може призвести до послаблення політичної і економічної незалежності країни – дебітора, втрати її міжнародного впливу й лідерства [4].

Теорія Рікардо об'єднує дві фундаментальні ідеї: бюджетне обмеження держави і теорію про постійний рівень доходів та витрат споживачів. Бюджетне обмеження зводиться до того, що теперішня вартість податкового тягара інваріантна до способу і часу його стягування.

Інший підхід до обґрунтування теоретичних положень Рікардо був запропонований Р. Барро [3]. Якщо для власників державних боргових зобов'язань останні є фінансовими активами, то для платників податків вони є додатковими податковими зобов'язаннями. У результаті цього, без врахування перерозподілу національного доходу споживачі не змінюють рівня свого поточного споживання.

Проблема теорії Рікардо полягає в неможливості оцінити економічно раціональну поведінку споживачів. Більшість людей не здатна адекватно оцінити результат тієї або іншої державної фінансової політики, тим більше в довгостроковій перспективі. Відтак, достовірність теорії Рікардо потребує емпіричних доказів. Західні вчені-економісти у своїх дослідженнях доводять той факт, що зазвичай люди не вирівнюють споживання в часі. Дж. Кемпбелл і Г. Менкью показали, що рівень споживання домогосподарств в значній мірі пов'язаний з величиною поточного доходу.

Аналіз традиційної теорії державного боргу дозволяє зробити висновок про можливість позитивного впливу державного боргу на економіку, що носить короткостроковий експансійний характер і проявляється в тому, що збільшення обсягу інвестицій за рахунок залучення додаткового капіталу може прискорити темпи соціально-економічного розвитку країни, підвищити рівень життя. Разом з тим, при не інвестиційному характері використання залученого капіталу, негативними довгостроковими наслідками боргового

фінансування дефіциту вважається скорочення національних заощаджень, внутрішніх та іноземних інвестицій, зниження рівня національного виробництва і добробуту населення.

Література:

1. Карапетян О. Вплив державного боргу на макроекономічний розвиток: концептуальні підходи. / О. Карапетян // Світ фінансів. – 2011. - №3 – С. 16-17.
2. Міжнародні фінанси: Навч. посіб. / О.М. Мозговий, Т.Є. Оболенська, Т.В. Мусієп та ін.; За заг. ред. О.М. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2008. – 295 с.
3. Barro R. J. Inequality and Growth in a Panel of Countries. 1999. – www.harvard.edu
4. Fridman B. M. Day of Reckoning, New York: Random House, 1988. – P. 13.

Павловська, Є.О. Наслідки впливу державного боргу на макроекономічний розвиток [Текст] / Є.О. Павловська ; наук. кер.: І.О. Школьник // Фінансово-економічні проблеми сучасного світу: шляхи і перспективи їх вирішення на мікро-, макро-, та мегарівнях : збірник тез на I Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених (24 лютого 2012 р.). – Кременчук : КІ ДУ ім. Альфреда Нобеля, 2012. – С. 169–171.